

Y. V. QÖTE, H.HAYNE LİRİKASI
VƏ “QƏRB – ŞƏRQ
DİVANI”NDAN NÜMUNƏLƏR

Y. V. QÖTE, H.HAYNE LİRİKASI
VƏ “QƏRB – ŞƏRQ
DİVANI”NDAN NÜMUNƏLƏR

Alman dilindən tərcümə edəni
Ələkbər Qubatov

J. W. GOETHE, H. HEINE
LYRIK
UND
AUSWAHLEN AUS DEM
„WEST – ÖSTLICHER DIVAN“

“Adiloğlu” nəşriyyatı

BAKI – 2007

Redaktoru: Vilayət Hacıyev filolo-
giya elmləri namizədi,
dosent

Y. V. QÖTE, H.HAYNE LİRİKASI
VƏ “QƏRB – ŞƏRQ DİVANİ”NDAN
NÜMUNƏLƏR. Bakı. “Adiloğlu”
nəşriyyatı. 2007, 100 səhifə

Tərcüməçi haqqında

Ələkbər Beykəs oğlu Qubatov
1938-ci ildə Quba rayonunun Alpan
kəndində doğulub. 1961-ci ildə ADU-nu
(keçmiş APDİ) bitirib. 1977-ci ilədək
Quba rayonunun bir sıra kənd
məktəblərində müəllim işləyib. 1973-cü

ildə dissertasiya müdafiə edərək, filologiya elmləri namizədi, 1992-ci ildə filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi alıb. 1996-cı ildə professor adına layiq görülüb. Hal-hazırda alman dilinin tərcüməsi kafedrasının müdürüdür. Alman dilindən etdiyi tərcümələr Qubanın “Şəfəq”, “Azərbaycan müəllimi”, “Azərbaycan gəncləri”, “Bilik”, “Poliqlot” qəzetlərində işıq üzü görüb. Əsasən Y. V. Göte, H. Hayne, F.Şiller kimi alman klassiklərinin əsərlərini dilimizə çevirməklə məşğuldur. Bir monoqrafiyası, dörd dərs vəsaiti çap olunmuşdur. Alman dilindən Azərbaycan dilinə tərcümənin müxtəlif problemlərinə dair 40-dan artıq elmi–metodiki məqalənin müəllifidir. Dillərin qarşılıqlı əlaqələrinə həsr olunmuş 40-a yaxın elmi məqalə yazmışdır. Xarici dillərdə məqalələri çapdan çıxmışdır.

ÖN SÖZ

Oxuculara təqdim olunan bu kitab Y.V. Qötenin, H.Haynenin, R.M.Rilkenin, A.Millerin, R.Pfluqun orijinaldan dilimizə tərcümə olunan lirik şeirlərinin ilk toplusudur.

Şeir, poeziya qədər dilin ifadə imkanlarını, rənglərini, ahəng və ritmlərini aşkar edən, zənginləşdirən ikinci bir vasitə, sənət yoxdur. Poeziya dili cilalayır, yaşadır, həmişəyaşar edir, sözləri bir-birinə peyvənd edərək xüsusi dil rəngləri, obrazlar, yeni sözlər yaradır. Bu baxımdan, xüsusilə klassik alman şairləri Y.V. Qöte, H.Hayne dünyanın ən çox sevilən, tərcümə olunan qələm sahibləridir.

Y.V. Qötenin şeirləri bədii cəhətdən çox mükəmməldir, oxucunun qəlbinə yol tapır, tez əzbərlənir, nəğmə kimi səslənir:

Über allen Gipfeln

Ist Ruh,
In allen Wipfeln
Spürest du
Kaum einen Hauch;
Die Vögelein schweigen im Walde
Warte nur, balde
Ruhest du auch.

Dağlar uca göy qədər,

Dağlar zülmət yuxulu.
Səssiz-ünsüz təpələr,
Duman, çiskin qoxulu.

Məşə laldır büsbütün,
Quşlar ötmür bu gecə.
Vaxt gələr, sən də bir gün,
Uyuyarsan beləcə.

Y.V. Qöte Şərq şairlərinə böyük qiymət vermiş, onların Qərb həmkarlarından qüdrətli olduğunu etiraf etmişdir. O, Azərbaycanda geniş oxucu

kütləsi tərəfindən sevilir, yad edilir, tərcümə olunur.

Şərq poeziyası və “dünya şairlərinin yeddi şöhrətli şahı” adlandırdığı Firdovsi, Ənvəri, Rumi, Hafiz, Cami, Sədi və bizim Nizami ilə tanışlıq Şərqə Qötenin çoxdankı marağının yeni bir qüvvə ilə coşmasına səbəb oldu. Şərq poeziyasına bu maraq “Qərb-Şərq divanı”nın yaranmasına gətirib çıxardı.

Qöte divanı 1816-cı ildə “Sabah səhifəsi”ndə (“Morgenblatt”) oxucularını heyrətə gətirən bu cümlə ilə təqdim etmişdir: “Qərb- Şərq divanı”nın müəllifi özünün bir müsəlman olması şübhəsini rədd etməz”.

“Qərb-Şərq divanı” öz qeyri-adi tərəvəti və valehedici məziyyətləri ilə oxucular üçün çox dəyərlidir.

Y.V. Qöte “Qərb-Şərq divanı”nda dünyanın əsrəfi sayılan Məhəmməd Peyğəmbərə, böyük Azərbaycan şairi

Nizami Gəncəviyə, Şərq dünyasının gözəllik ilahəsi Züleyxaya, Əmir Teymura, qüdrətli söz ustası Hafiz Şiraziyə, Hatəmə şeirlər həsr etmişdir.

Heynrix Haynenin hər bir şeri həyat qədər saf, bulaq suyu qədər duru və təmiz, günəş, sübh şəfəqləri kimi parlaq və rəngarəngdir. Diqqət yetirək:

Der Frühling und zwei schöne Augen,
Verlocken mein Herz in neue Betörung!
Ich glaube, die Rosen und Nachtigallen
Sind tief verwickelt in dieser

Verschwörung.

Bahardır gözəlin bir cüt gözü də,
Ağıl başdan çıxıb kəməndə düşür.
Dolub bülbülü də, qızılfgülü də,
Hamı bu tilsimə, bu bəndə düşür.

Hayne poeziyasını orijinaldan doğma dilə tərcümə etmək insanın doğma dilinə onun hər cür dərin, incə mənanı

asanlıqla ifadə etmək imkanlarına da vurğunluq gətirir.

Hayne şeirdir, şeiriyyətdir, musiqili dil ahəngi, söz rəngləridir. Belə bir şairi tərcümə etmək, belə bir şeiriyyəti oxumaq həyatı, insanları, poeziyanı sevmək deməkdir.

Die blauen Frühlingsaugen
Schauen aus dem Gras hervor;
Das sind die lieben Veilchen,
Die ich zum Strauss erkor.

Alışır baharın mavi gözləri
Otlar arasından dünyanı süzür
Bu zərif, bu şehli bənövşələri
Xəyalım bir qızın telinə düzür.

Haynenin lirik şeirləri aydın, sadə, ehtiras, sevgi dolu duyğularla yazılıb. Bu şeirlər tez əzbərlənən, tez yadda qalan, ürəkləri tez fəth edən, ehtirasa gətirən nəğmələrdir:

Doch was rieft dort? In mein Herze

Dringt der Töne Wiederhall.
War es der Geliebten Stimme
Oder nur die Nachtigall?

Dayan bu nə səsdir?! Dolur
könlümə,

Yanğılı avazı bağrımı dəlir.
Nə yaman bənzəyir yarın səsinə,
Yoxsa bu gözəl səs bülbüldən gəlir

Kitabda şeirlərin tərcüməsi məxəz
dildəki variantı ilə qoşa verilir. Qoy
oxucular, tərcümə sənəti ilə məşğul olan
şair və alimlərimiz bu tutuşdurma və
mülahizələrin nə dərəcədə uyarlı olması
barədə xeyirxah fikirlərini bildirsinlər.

**HAYNRİX HAYNENİN
YARADICILIĞINDAN
NÜMUNƏLƏR**

NEUER FRÜHLING

Es hat die warme Frühlingsnacht
Die Blumen hervorgetrieben,
Und nimmt mein Herz sich nicht in acht,
So wird es sich wieder Verlieben.

Doch welche von den Blumen all`n
Wird mir das Herz umgarnen?
Es wollen die singenden Nachtigall`n
Mich vor der Lilie warnen.

Es drängt die Not, es läuten die Glocken,
Und ach! Ich hab den Kopf verloren!
Der Frühling und zwei schöne Augen,
Sie haben sich wider mein Herz
verschworen.

Der Frühling und zwei schöne Augen,
Verlocken mein Herz in neue Betörung!
Ich glaube, die Rosen und Nachtigallen
Sind tief verwickelt in dieser
Verschwörung.

BAHAR TƏRANƏLƏRİ

Baharın ipiliq bir gecəsində
Açıb dəstə-dəstə güllər, çiçəklər.
Ürək təzə eşqə düşməsin deyə
Özünü bir qərib sükuta köklər.

İndi bu bahardan hansı gül mənim?!
Tutub bir çiçəyin gözlərini nəm.
Məni vəsf eyləməz bülbülün səsi,
Özümü zanbağdan gözləyə bilsəm.

Bu da bir sıxıntı, gəlir zəng səsi,
Azmışam baharda, yolum ağ olmur.
Gözümə baharın baxışı düşür,
Ürəyi sehdən qorumaq olmur.

Bahardır gözəlin bir cüt gözü də,
Ağıl başdan çıxıb kəməndə düşür.
Dolub bülbülü də, qızılgülü də,
Hamı bu tilsimə, bu bəndə düşür.

Die blauen Frühlingsaugen
Schaun aus dem Gras hervor;
Das sind die lieben Veilchen,
Die ich zum Stauß erkor.

Ich pflücke sie und denke,
Und die Gedanken all,
Die mir im Herzen seufzen,
Singt laut die Nachtigall.

Ja, was ich denke, singt sie
Lautschmetternd, daß es schallt;
Mein zärtliches Geheimnis
Weiß schon der ganze Wald.

Weil ich dich liebe, muß ich fliehend
Dein Antlitz meiden – zürne nicht.
Wie paßt dein Antlitz, schön und blühend,
Zu meinem traurigen Gesicht.

Weil ich dich liebe, wird so blässlich,
So elend mager mein Gesicht –
Du fändest mich am Ende häßlich –
Ich will dich meiden – zürne nicht.

Alışır baharın mavi gözləri,
Otlar arasından dünyanı süzür.
Bu zərif, bu şehli bənövşələri
Xəyalım bir qızın telinə düzür.

Yığıram gülləri otlar içindən,
Ləçəklər nazlanır sübhün zərində.
Kədərin səsini eşidirəm mən,
Bülbülün yanıklı nəğmələrində.

Bəli, o oxuyur öz nəğməsini,
Göydən cəh-cəh gəlir, zümzümə düşür.
Kim açır qəlbimin gizli sirrini?!
Meşə bu həsrətdən min qəmə düşür.

Səni çox sevirəm, budur həqiqət!
Dünya da sevinir gözəl çöhrənə.
Üzməsin qəlbini bu ayrılıqlar,
Kədərli baxışlar yaraşmır sənə.

Səni sevdiyimdən saralırım mən,

Bənizim ağappaq, canım qup-quru
Mən çıxıb gedirəm, kədərlənmə sən,

Wie die Nelken duftig atmen!
Wie die Sterne ein Gewimmel
Goldner Bienen, ängstlich schimmern
An dem veilchenblauen Himmel!

Aus dem Dunkel der Kastanien
Glänzt das Landhaus, weiß und lüsternd,
Und ich hör die Glastür klirren
Und die Liebe Stimme flüstern.

Holdes Zittern, süßes Beben,
Furchtsam zärtliches Umschlingen-
Und die jungen Rosen lauschen,
Und die Nachtigallen singen.

Sorge nie, daß ich verrate
Meine Liebe vor der Welt,
Wenn mein Mund ob deiner Schönheit
Von Metaphern überquell.

Unter einem Wald von Blumen

Liegt in Still verborgner Hut,
Jenes glühende Geheimnis,
Jene tief geheime Glut.

Qoru bu kədərdən, özünü qoru.
Bax bu ətir saçan qərənfillərə,
Göydə şölələnən ulduzlar titrək.
Baxıram, sayrışır öz işığıyla
Ulduzlar qayğılı, arılar kövrək.

O üzdə ağappaq bir ev boylanır,-
Şabalıd meşəsi kölgəliyindən.
Eyvanın qapısı açılır bu dəm,
Zəif bir pıçıltı eşidirəm mən.

Bu da titrək ağuş, şirin həyəcan,
Bihuşam ürəyin titrəməsindən
Batıb qızılgülün şəhli ətrinə,
İtirəm bülbülün cəh-cəh səsinə.

Qəm yemə, hamının qabağında mən,
Qəlbimin sirrini açan deyiləm.

Vəsf edib baharın gözəlliyini,
Özüm bu sevgidən qaçan deyiləm.

Gül-çiçək içində gizlənib hələ,
Gizlənib meşənin səssizliyində.

Sprüht einmal verdächt'gen Funken
Aus den Rosen – sorge nie!
Diese Welt glaubt nicht an Flammen,
Und sie nimmt's für Poesie.

Sterne mit den goldnen Füßchen
Wandeln droben bang und Sacht,
Daß sie nicht die Erde wecken,
Die da schläft im Schoß der Nacht.

Horchend stehn die stummen Wälder,
Jedes Blatt ein grünes Ohr!
Und der Berg, wie träumend streckter
Seinen Schattenarm hervor.

Doch was rief dort? In mein Herze
Dringt der Töne Widerhall.

War es der Geliebten Stimme,
Oder nur die Nachtigall?

Ah, odur bu sirrin parlaq alovu,
Bu odun sirri də alışır məndə.

Üstümə qığılıcı səpələnir, bax,
Sevgidir, bahardır, - bu od qoşadır!
Dünyanın inamı itib oda da,
Onu poeziya duyub yaşadır.

Ulduzlar sayrışan qədəmlərilə
Dolaşır göylərin dərinliyində.
Öpsə də torpağı işıq səsiylə
Ayılmır öz yuxu şirinliyindən.

Heyrət içindədir lal meşələr də,
Hər yarpaq elə bil bir yaşıl budaq.
Sükut içindədir yuxulu təpə,
Kölgəsi uzanıb özündən qabaq.

Dayan, bu nə səsdir?! Dolur könlümə,
Yanğılı avazı bağrımı dəlidir.
Nə yaman bənzəyir yarın səsinə,
Yoxsa bu gözəl səs bülbüldən gəlir?!

ES KOMMT DER LENZ

Es kommt der Lenz mit dem
Hochzeitgeschenk,
Mit Jubel und Musizieren,
Das Bräutchen und den Bräutigam
Kommt er zu gratulieren.

Er bringt Jasmin und Röselein,
Und Feilchen und duftige Kräutchen,
Und Sellerie für den Bräutigam
Und Spargel für das Bräutchen.

BU YAZIN GƏLİŞİ

Bu yazın gəlişi toylu-büsatlı
Gəlir təntənəsi, çal-çağırıyla.
Yoluna gül düzüb bəylə-gəlinin,
Təbrikə tələsir öz axarıyla.

Açılıb qızılgül, inciçiçəyi,
Min nazla boylanır bənövşə yenə.
Kərəviz nur saçır bəyin ruhuna
Qulançar gəlinin qədəmlərinə.

DIE HEIMFÜHRUNG

Ich geh nicht allein, mein feines Lieb,

Du mußt mit mir wandern
Nach der lieben, alten, schaurigen Klause,
In dem trüben, kalten, traurigen Hause,
Wo meine Mutter am Eingang kau´rt
Und auf des Sohnes Heimkehr lau´rt.

„Laß ab von mir, du finstren Mann!
Wer hat dich gerufen?
Dein Odem glüht, deine Hand ist Eis,
Dein Auge sprüht, deine Wang´ ist weiß;
Ich aber will mich lustig freun
An Rosenduft und Sonnenschein“.

Laß duften die Rosen, laß scheinen die
Sonn;

Mein süßes Liebchen!

Wirf um den weiten weißwallenden
Schleier,
Und greif in die Seiten der schallenden
Leier,

Und singe ein Hochzeitslied dabei;
Der Nachtwind pfeift die Melodei.

YURDA QAYIDIŞ

Qıyma, evimizə qayıdım yalqız,
Mənimlə bir gedək ora, gözəl qız.
Nə var sənə əziz qədim hücrədə,
Barı soyuq komamızın içrə də
Gün doğsun, kədəri, ələmi qaçsın,
Qapını üzünə qoy anam açsın.

“Əl çək, mən nə bilim kimsən, nəçisən,
De, gəlib çıxmısan bura necə, sən?
Nəfəsin od saçır, əlin buz kimi,
Gözlərin işarır nəm, ulduz kimi,
Hər şeydən əzizdir məndən ötəri
Günəş şəfəqləri, qızılgül ətri”.

Onda qoy qızılgül ətrini saçsın,
Günəş də göylərdən çətrini açsın.
O ağ örpəyi də tulla, sevgilim,
Lira dilə gəlib səslənsin sim-sim,
Dilindən süzölsün qoy toy şərqişi,
Meh də çalğısıyla oxşasın bizi.

ICH WANDELTE UNTER DEN BÄUMEN

Ich wandelte unter den Bäumen
Mit meinem Gram allein;
Da kam das alte Träumen,
Und sachlich mir ins Herz hinein.

Wer hat euch dies Wörtlein gelehret,
Ihr Vöglein in luftiger Höh'?
Schweigt still wenn mein Herz es höret,
Dann tut es noch einmal so weh.

„Es kam ein Jungfräulein gegangen,
Die sang es immerfort,
Da haben wir Vöglein gefangen
Das hübsche, goldne Wort.“

Das sollt ihr mir nicht mehr erzählen,
Ihr Vöglein wunderschlau;
Ihr wollt meinen Kummer mir stehlen,
Ich aber niemanden traue.

TƏK-TƏNHƏ DOLAŞDIM AĞACLIQLARI

Tək-tənha dolaşdım ağacları

Mənləymiş kədər-im-qəmim, sən demə.
Qeyb olmuş sandığım şirin xəyallar
İlantək şütüyüb girdi qəlbimə.

Ey səma quşları, bir vaxt dilimdən,
Yoxsa eşitmişdiz o şərqi-ni siz?
Susunuz, yadıma salmaqla mənə,
Ölüm şərbətini içirərsiniz.

“Gəzib-dolaşdıqca hey o mahnını
Gündə oxuyurdu sevdiyim nigar.
Qulaq kəsildikcə o xoş mahnıya,
Qalmışdı o qızdan bizə yadigar.”

Susun, nə bicsiniz, çoxbilmişsiniz,
Məni qəm-qüssəmdən ayırmaq hədər.
Könlümdə o doğma qəm-kədər ki var,
Qalacaq mənimlə ölənə qədər.

DER TRAUIGE

Allen tut es weh im Herzen,
Die den bleichen Knaben sehn,

Dem die Leiden, dem die Schmerzen
Aufs Gesicht geschrieben stehn.

Mitleidvolle Lüfte fächeln
Kühlung seiner heißen Stirn;
Labung möchte ins Herz ihm lächeln
Manche sonst so spröde Dirm.

Aus dem wilden Lärm der Städter
Flüchtet er sich nach dem Wald.
Lustig rauschen dort die Blätter,
Lust'ger Vogelsang erschallt.

Doch der Sang verstummet balde,
Traurig rauschet Baum und Blatt,
Wenn der Traurige dem Walde,
Langsam sich genähert hat.

HALI PƏRİŞAN

Solğun bənizinin cizgilərində,
Ağrı, ızdırabı qəfildən görəcək

Diksinib heyvətlə qeyri-ixtiyar,
Kim görsə bu gənci rəhmi gələcək.

Külək də rəhmini əsirgəməyib,
Qurudar alnında tər qatarını
Hər hansı bir gözəl fikirləşmədən,
Ərmağan edərdi əziz canını.

Ayrılıb paytaxtın küylü səsindən,
Çəkilib meşəyə sakit, dinməz, tək.
Quşlar nəğməsinə oxuyur burda,
Burda yarpaqları oynadır külək.

Yarpaqlar saxlayıb pıçıltısını,
Quşlar nəğməsinə kəsəcək birdən.
Meşəyə bir kədər, qəm çökəcəkdir,
Bu gəncin tükənməz bədbinliyindən.

AN DEN SCHÖNSTEN SOMMERTAGE

Jetzt verwundet, krank und leidend

In den schönsten Sommertagen,
Trag ich wieder, Menschen meidend,
Nach dem Wald die Bittern klagen.

Die Geschwätz'gen Vögel schweigen
Mitleidvoll in meiner Nähe;
In den dunkeln Lindenzweigen
Seufzt es mit bei meinem Wehe.

In dem Tal, auf grünem Platze,
Setz ich jammervoll mich nieder.
„Katze, meine schöne Katze!“
Jammert's aus den Bergen wider.

„Katze, meine schöne Katze,
Konntest du mich so verletzen,
Wie mit grimmer Tigertatze
Mir das arme Herz zerfetzen!

YAY GÜNLƏRİNDƏ

İlahi, bu gözəl yay günlərində,
Yaralı canımla qəm yeyirəm mən.

Çəkilib meşənin xəlvət yerində,
Adamlardan uzaq inləyirəm mən.

Cökə kölgəsinin qaranlığında
Kəsilib quşların nəğmə səsləri.
SİNƏMƏ ÇƏKİLƏN AĞIR DAĞIN DA
HAMIDAN XƏBƏRSİZ GÖYNƏYİR YERİ.

Yamyaşıl cənnətdi sanki hər yanı,ım,
Gözəllik dərənin köksünü dəlır.
“Məstanım, məstanım, gözəl məstanım!”
Dağlardan süzülüb ah-nalə gəlir...

“Məstanım, məstanım, gözəl məstanım!”
Yaramın üstünə duz da qoyardın.
Pələng pəncəsiylə mən tək qurbanın,
Xəstə ürəyini parçalayardın!

Dieses Herz war, erst und trübe,
Längst verschlossen allem Glücke;
Ach da traf mich neue Liebe,

Denn mich trafen deine Blicke.

Heimlich schienst du zu miauen:
„Glaube nicht, dass ich dich kratze,
Wage nur, mir zu vertrauen,
Ich bin eine gute Katze.“

Bu ürək qəmliydi, duyğuluydu, ah,
Sanırdım xoş günlər qayıtmaz yenə.

Deyəsən qarşıma eşq çıxdı Allah,
Onun baxışları tuşlanıb mənə...

Könlümdən mələmək keçir, qınama:
“Qorxma, gəl, səni cırmaqlamaram.
İnan, inan mənim etibarıma,
Mən həmin məstanam, həmin məstanam!”

AM TEETISCH

Sie sassen und tranken am Teetisch,
Und sprachen von Liebe viel.

Die Herren, die waren ästhetisch,
Die Damen von zartem Gefühl.

„Die Liebe muss sein platonisch“,
Der dürre Hofrat sprach.
Die Hofrätin lächelt ironisch,
Und dennoch seufzet sie: „Ach!“

Der Domherr öffnet den Mund weit:
„Die Liebe sei nicht so roh,
Sie schadet sonst der Gesundheit.“
Das Fräulein lispelt: „Wieso?“

Die Gräfin spricht wehmützig:
„Die Liebe ist eine Passion!“
Und präsentiert gütig,
Die Tasse dem Herren Baron.

Am Tische war noch ein Plätzchen,
Mein Liebchen, da hast du gefehlt.

ÇAY SÜFRƏSİNDƏ

Bir süfrə başında eşq söhbətləri,
Hər sözdən dəyişir çayın da rəngi.

Xanımlar duyğulu, xanımlar zərif,
Yanında əyləşən cənablar zəngin...

“Əflatun sevgili ola məhəbbət”, -
Ötür asta-asta saray əyanı.
Yağır xanımın üzündən rişxənd,
Ancaq için-için sızlayır canı.

Ağzını gen açıb danışır keşiş:
“Gərək eşq quruyub dönməsin heçə,-
Gətirər sevənin başına hər iş,”
Xanımı ah çəkib söylənir: “Necə?”...

Qrafın xanımı dinir pərişan,
Titrədir könlünü sevginin mehi.
Bir az qəm qarışıb, bir az həyəcan
Uzadır barona şirin qədəhi...

Bu çay məclisində bir yersə boşdu,
Əzizim, yoxuydun axı orda sən.
Du hättest so hübsch, mein Schätzchen,
Von deiner Liebe erzählt.

Sənin sevgin də xoş, sözün də xoşdu
Olsaydın deyərdin saf məhəbbətdən...

WIE DU KNURRST...

Wie du knurrst und lachst und brütest,
Wie du dich verdriesslich windest,

Wenn du, ohne selbst zu lieben,
Dennoch Eifersucht empfindest!

Nicht die duftig rote Rose
Willst du riechen oder küssen,
Nein, du schnüffelst an den Dornen,
Bis die Nase dir zerrissen.

SƏNİN SÖZLƏRİNƏ...

Sənin sözlərinə, gülüşlərinə,
Sənin bu halına hiylə qarışıb.

Özün sevsən belə, sevməsən belə,
İzləyir ömrünü qısqanc bir işıq.

Hər yanda qızılgül, bax, ətir saçır,
Sənə gül qoxusu deyildir gərək.
Əlini, ovcunu tikana açıb,
Qoxlarsan üz-gözün cızılanadək.

**YOHAN VOLFGANG QÖTENİN
YARADICILIĞINDAN
NÜMUNƏLƏR**

**EIN AUGENBLICK DES
DICHTERSLEBENS**

1783, als J.W.Goethe am Bergfuss in Ilmenau, von den grünen Wäldern, Wiesen umgeringten Kurort gewesen war, hatte er das kurze, aber inhaltsreiche, bekannte Gedicht "Wanderers Nachtlid" geschrieben.

Der Dichter hatte es mit dem Bleistift an die Wand des Wohnzimmers geschrieben.

Kurz von seinem Tod, im Jahre 1831, war der Dichter in diese bezaubernde, allerliebste Ecke zu Besuch gekommen. Während er mit seinem Begleiter das Zimmer betrat, war seine Aufmerksamkeit auf das unverwischte Gedicht gezogen: 7. Dezember 1783. Eine zeitlang blieb der Dichter traurig in Gedanken vertieft, erinnerte sich an seine Jugendjahre und flüsterte wieder das Gedicht:

ŞAIR ÖMRÜNÜN BİR ANI

1783-cü ildə gənc şair J.V.Höte dağlar qoynunda yerləşən, yaşıll meşələr,

çəmənliklərlə əhatə olunan, sərin havası, sükutu ilə şairi özünə məftun etmiş “İlmenau” adlı guşədə olarkən “Səyyahın gecə nəğməsi” adlı qısa, lakin dərin məzmunlu məşhur şerini yazmışdır. Şair şeri karandaşla yaşadığı evin divarına da köçürübmiş.

Ölümündən bir az əvvəl, 1831-ci ildə qoca şair təbiətin bu dilbər guşəsinə yenidən qonaq gəlir. Bələdçisi ilə otağa daxil olarkən divardan hələ də izi itməmiş öz şeri diqqətini cəlb edir: 7 sentyabr 1783-cü il. Şair bir müddət qəmgin halda sükuta dalır, gəncliyini xatırlayaraq həmin şeri yenidən pıçıldayır:

WANDERERS NACHTLIED

Über allen Gipfeln
Ist Ruh,

In allen Wipfeln
Spürest du
Kaum einen Hauch;
Die Vögelein schweigen im Walde
Warte nur, balde
Ruhest du auch.

SƏYYAHIN GECƏ NƏĞMƏSİ

Dağlar uca göy qədər,
Dağlar zülmət yuxulu.

Səssiz-ünsüz təpələr,
Duman, çiskin qoxulu.

Məşə laldır büsbütün,
Quşlar ötmür bu gecə.
Vaxt gələr, sən də bir gün,
Uyuyarsan beləcə.

NEUE LIEBE, NEUES LEBEN

Herz, mein Herz, was soll das geben?
Was bedrängt dich so sehr?

Welch ein fremdes, neues Leben –
Ich erkenne dich nicht mehr.
Weg ist alles, was du liebtest,
Weg, worum du dich betrübtest,
Weg dein Fleiss und deine Ruh –
Ach, wie kamst du nur dazu?

Fesselt dich die Jugendblüte,
Diese liebliche Gestalt,
Dieser Blick voll treu und Güte
Mit unendlicher Gewalt?
Will ich rasch mich ihr entziehen,
Mich ermannen, ihr entfliehen,
Führet mich im Augenblick,
Ach, mein Weg zu ihr zurück.

Und an diesem Zauberfädchen,
Dass sich nicht zerreißen lässt,
Hält das liebe, lose Mädchen
Mich so wider Willen fest;
TƏZƏ MƏHƏBBƏT, TƏZƏ ÖMÜR

Nədir bu təlatüm, nədir bu tufan,
Nədir bu sızıntı, ürək, ay ürək?

Nədir bu təzəlik köhnə həyatda,
Nədir bu həyatı dərdə bələmək...
Görən kim qarğadı bu bəxtsiz bəxti,
Sevdiyini nə varsa yox oldu getdi.
Getdi rahatlığın, getdi zəhmətin,
Getdi, dalğalarda boğuldu getdi...

Səni cəlb eləyir bir təzə sevda,
Yerişi, duruşu duyğulu niğar.
Əriyib gedirsən təbəssümündən
Başına gələsi təzə oyun var.
Eh, onun əlindən hara qaçım mən,
Mən necə son qoyum aha, fəryada
Bəlkə də canımı dişimə tutub
Qayıdım,
bu sevda yetişsin dada?!

Arada sevgidən qırılmaz tellər,
Qəlbini qəlbimə bağlayıb o qız.
Günüm gəlib keçir min bir əzabla
Muss in ihrem Zauberkreise
Leben nun auf ihre Weise
Die Veränderung, ach, wie gross!

Liebe! Liebe! Lass mich los!

Nəyim var onundu, onundu yalnız...
Daha gözlərimə dünya dar gəlir,
Tilsimə salıbdı məni bir mələk

Təzədən sinəmə dağ çəkib gəlir
Nədir bu məhəbbət, - ürək, ay ürək?!...

DER ADLER UND DIE TAUBE

Ein Adlersjüngling hob die Flügel
Nach Raub aus;

Ihn traf des Jägers Pfeil und schnitt
Der rechten Schwinge Sennkraft ab.
Er stürzt hinab in einen Myrtenhein,
Fraß seinen Schmerz drei Tage lang
Und zuckt´ an Qual
Drei lange, lange Nächte lang;
Zuletzt hielt´ ihn
Allgegenwärtiger Balsam
Allheilender Natur.
Er schleicht aus dem Gebüsch hervor
Und reckt die Flügel – ach!
Die Schwingkraft weggeschnitten -,
Hebt sich mühsam kaum
Am Boden weg
Unwürd´ger Raubbedürfnis nach,
Und ruht tieftraurend
Auf dem niedern Fels am Bach;
Und blickt zur Eich` hinauf,
Hinauf zum Himmel,
Und eine Träne füllt sein Hohes Auge. –

QARTAL VƏ GÖYƏRÇİN

Budur, qanad çalır növcəhan qartal
Qıy vurur havada – şıkar dalınca...

Qartalı ovçunun oxu salınca,
Bükülür qanadı, düşür kolluğa.
Ağrıdan gözünü yumur günbəgün
Qanlı lələyini qaldırmaq üçün,
Qalıb kol dibində - tanrıya möhtac.
Nəhayət, tapılır dərdinə əlac –
Loğman təbiətin şirin balzamu,
Qoymur gözdə qala arzunu, kamı.
Sürünə-sürünə kolluqdan çıxır,
Gərir qanadına güc-qüvvət yığır.
Yenə ənginliyə qalxmaq istəyir,
Qırçın qayalara baxmaq istəyir.
Öz qanadlarını gen-gen açır quş,
Eh... şikar ümidli uğursuz uçuş...
Qartalı qərq edir qəm sükutuna
Qaya sinəsindən böyük həsrətlə
Gah aşağı baxır, gah da yuxarı
Sanki təpəsindən qalxır buxarı.
Sonsuz səmalarda bulud dolaşır,
Onun bu halına palıd alışır.
Da kommt mutwillig durch die
Myrtenäste
Hergerauscht ein Taubenpaar,

Läßt sich herab und wandelt nickend
 Über goldnen Sand am Bach,
 Und ruckt einander an;
 Ihr rötlich Auge buhlt umher,
 Erblickt den Innigtrauenden.
 Der Täuber schwingt neugiergesellig sich
 Zum nahen Busch und blickt
 Mit Selbstgefälligkeit ihn freundlich an,
 „Du trauerst“, liebelt er;
 „Sei gutes Mutes, Freund!
 Hast du zur ruhigen Glückseligkeit
 Nicht alles hier?
 Kannst du dich nicht des goldnen Zweiges
freun,
 Der vor des Tages Glut dich schützt?
 Kannst du der Abendsonne Schein
 Auf weichem Moos am Bache nicht
 Die Brust entgegenheben?
 Du wandelst durch der Blumen frischen
Tau,
 Darıxır, fıkr edir məğrur göylərçin?
 Qarşısına çıxır bir cüt göyərçin.
 Kol-kos arasında gələrək dilə,

Qonur göyərçinlər qumlu sahilə.
Onlar yaralını yaxından görçək
Deyirlər qartala sözünü gerçək:
“Göylər sultanısan, quşlar şahısan
Bütöv məmləkətin qibləgahısan.
Məğrur ol, qəm-kədər ötüb keçəndir,
Gözün tükü-tükdən axı seçəndir.
Dincəl qum üstündə, mamır üstündə
Günün bürküsündə qoru özünü,
Günəşin al-əlvan şəfəqlərindən,
Toxu ilmə-ilmə yenə sözünü.
Niyə sevinmirsən, fərəhlənmirsən,
Hər kolun dibində yem var bolluca.
Gümüşü çeşmələr axır durmadan
Çayın kənarında qum var bolluca...
Ye-iç, dincini al, demə ki, azdır,
Xoşbəxt ol, qane ol düşməni azdır.”

Pflückst aus dem Überfluß des
Waldgebüsches dir
Gelegne Speise, letzest
Den leichten Durst am Silberquell –

O Freund, das wahre Glück ist die
Genügsamkeit,
Und die Genügsamkeit hat überall
genug“.
„O Weise!“ sprach der Adler, und trüb
erst
Versinkt er tiefer in sich selbst,
„O Weisheit! Du redst wie eine Taube!“

Qartal qəmli-qəmli çəkdi dərin ah,
Bilmədi ki, kimə aparsın pənah.
Dedi, dəyişməyəm öz mənlüyimi,
Düşünə bilmərəm göyərçin kimi.

**“QƏRB – ŞƏRQ DİVANI”NDAN
NÜMUNƏLƏR**

AN SULEIKA

Dir mit Wohlgeruch zu kosen,
Deine Freuden zu erhöh'n,
Knosp'nd müssen tausend Rosen

Erst in Glüten untergehn.

Um ein Fläschchen zu besitzen,
Das den Ruch auf ewig hält,
Schlank wie deine Fingerspitzen,
Da bedarf es einer Welt.

Einer Welt von Lebenstrieben,
Die in ihrer Fülle Drang
Ahndeten schon Bulbuls Lieben,
Seeleregenden Gesang.

Sollte jene Qual uns quälen,
Da sie unsre Lust vermehrt?
Hat nicht Myriaden Seelen
Timurs Herrschaft aufgezehrt?

ZÜLEYXAYA

Səni əzizləyib, səni oxşamaq,
Gözəl rayihəyə bükülməli.
Tumurcuq- tumurcuq gül açıb, ancaq, -

Alov- alov yanıb tükülməli.

Uzun barmaqların zərif əlinə
Yaraşır bir qönçə yuxusu kimi.
Dünyanın özü də möhtacdı sənə
Əbədi gözəllik qoxusu kimi.

Bir eşqin təbiylə coşan arzular,
Kam alır bülbülün nəğmələriylə.
Bu dünya boyunca kövrək duyğular
Qəlbləri oynadır eşq əsəriylə.

Ən ağır cəfaya dözsən gərək,
Artıra bilməkçün həzz ləzzətini.
Min-min məsum canın yox etdiyi tək
Teymurun möhtəşəm səltənətini.

LESEBUCH

Wunderlichstes Buch der Bücher
Ist das Buch der Liebe;
Aufmerksam hab´ ich´s gelesen:
Wenig Blätter Freuden,

Ganze Hefte Leiden;
Einen Abschnitt macht die Trennung.
Wiedersehn – ein klein Kapitel,
Fragmentarisch! Bände Kummers,
Mit Erklärungen verlängert,
Endlos, ohne Mass.
O Nisami! – doch am Ende
Hast den rechten Weg gefunden;
Unauflösliches, wer löst es?
Liebende sich wieder findend.

QİRAƏT KİTABI

Kitabların ən ilki
Eşq yazan kitabdır.
Sevinci azdan da az,

Çoxusu iztirabdır.
Mən diqqətlə oxudum,
Cild-cild açıqlamalar,
Bir bölümü ayrılıq
Bir bölümü dərdi dərd.
Sən yox, uzanıb gedir,
Nə bir dost var, nə həmdərd.
Ey Nizami, axırda
Doğru yol tapdın yenə,
Aşıqlər Qabili- mümkün
Olmayanı həll edib
Qovuşar bir- birinə.

DIE AUGEN, DIE MIR BLICKEN

Ja, die Augen waren´s, ja, der Mund,
Die mir blickten, mich küssten.
Hüfte schmal, der Leib so rund
Wie zu Paradieses Lüsten.

War sie da? Wo ist sie hin?
Ja! Sie war´s, sie hat´s gegeben,
Hat gegeben sich im Fliehn
Und gefesselt all mein Leben.

MƏNƏ BAXAN GÖZLƏR

Budur mənə işıl- işıl baxan gözlər,
Şirin sözlər...
Məni öpən gül dodaqlar,
O incə bel, al yanaqlar,

Yumru bədən,
Mina gərdən,
Bəs hanı o,
Hara getdi?
İlim – ilim hara itdi?
Cənnət həzzi bəxş edərək
Məni dərdə saldı getdi,
Zəhnimi də dəldi, getdi,
Ağlımı da aldı, getdi...

EINLADUNG

Musst nicht vor dem Tage fliehen:
Denn der Tag, den du ereilest,
Ist nicht besser als der heut'ge;
Aber wenn du froh verweilest,

Wo ich mir die Welt beseit'ge,
Um die Welt an mich zu ziehen,
Bis du gleich mit mir geborgen:
Heut ist heut, morgen morgen,
Und was folgt und was vergangen,
Reisst nicht hin und bleibt nicht hangen.
Bleibe du, mein Allerliebstes;
Denn du bringst es, und du gibst es.

Dass Suleika von Jussuph entzückt war,
Ist keine Kunst
Er war jung, Jugend hat Gunst,
Er war schön, sie sagen zum Entzücken,
Schön war sie, konnten einander
beglücken.
Aber dass du, die so lange mir erharret
war,
Feurige Jugendblicke mir schickst,

DƏVƏT

Qaçammazsan dövrün daimliyindən,
Təzədən yetişib qazan bu günü.
Dünəndi, sabahdı ömürdən ötən
Bəlkə də bu gündü daha üstünü.

Hardasa girişsən bu zəmanəni
Axarı boyunca sürükləməyə.
Zəmanə dən kimi üyüdər səni
Üyüdər hər ötən günə bükməyə.

Gələnlər keçmişə qarışıb gedər,
Gedər gözdən uzaq, diqqətdən uzaq.
Dur, gözümün nuru, tələsmə hədər
Nəhayət, lütf edən zaman qalacaq.

Çəkən Züleyxanı cazibəsinə,
Deyildir Yusifin mərifəti, bil.
Güvənib gəncliyin məftun səsinə
Əyil, gözəlliyin həzzinə, əyil.
Ancaq Züleyxa da Züleyxadı ha,
Çəkdikcə çəkirəm həsrətini mən.
Atəşli baxışlar mənimdir daha
Jetzt mich liebst, mich später beglückst,
Das sollen meine Lieder preisen,
Sollst mir ewig Suleika heißen.

Məni sevə-sevə sevindirərsən.
Bu mədhim, mənzuməm könlümə dolsun,
Mənim də əbədi Züleyxam olsun.

SÜSSES KIND

Süßes Kind, die Perlenreihen,
Wie ich irgend nur vermochte,
Wollte traulich dir verleihen,
Als der Liebe Lampendochte.

Und nun kommst du, hast ein Zeichen
Drangehängt, das unter allen
Den Abraxas seinesgleichen
Mir am schlechtesten will gefallen.

Diese ganz moderne Narrheit
Magst du mir nach Schiras bringen!
Soll ich wohl in seiner Starrheit
Hölzchen quer auf Hölzchen singen?

Abraham, den Herrn der Sterne
Hat er sich zum Ahn erlesen;
Moses ist in wüster Ferne
Durch den einen gross gewesen.

David, auch durch viel Gebrechen,
Ja Verbrechen durch gewandelt,

EY ŞİRİN COCUĞUM

Olsaydı əlimdə səlahiyyətim,
Ey şirin cocuğum, daha nə dərdim.
Eşq məşəlini olsa da çətin
Mən sənə ürəkdən təslim edərdim.

Üstünə sancađım nişanələrin
Həmailə bənzər əlaməti var.
Əmin ol, nə vaxt ki gəlırsən bəri
Mənim də xoşuma gəlir daş-qaşlar.

Bilirəm, dursa da zaman qəsdinə,
Gətirmək dilərsən Şirazı mənə.
Çıxıb qalaq- qalaq odun üstünə
Şeirlər söyləyim ürəkdən sənə:

- İbrahim ulduzlar əfəndisini
Özünə əcdadı seçdi... eh, nə sə.
O izsiz çöllərə salıb izini
Bir olan Allahla böyüdü Musa.

Qüsurlar içində vurnuxan Davud,
Dolaşıb qalmışdı fəqət, günaha.
Wusste doch sich loszusprechen:
„Einem hab´ ich recht gehandelt“.

Jesus fühlte rein und dachte
Nur den einen Gott im Stillen;

Wer ihn selbst zum Gotte machte,
Kränkte seinen heil'gen Willen.

Und so muss das Rechte scheinen,
Was auch Mahomet gelungen;
Nur durch den Begriff des einen
Hat er alle Welt bezwungen.

Wenn du aber dennoch Huld'gung
Diesem leid'gen Ding verlangest,
Diene mir es zur Entschuld'gung,
Dass du nicht alleine prangest. –

Doch allein! – Da viele Frauen
Salomonis ihn verkehrten,
Götter betend anzuschauen,
Wie die Närrinnen verehrten.
Bəraət haqqını anlayıb o da
Bağlandı bir olan böyük Allaha.

Bütün saflığıyla düşünüb İsa,
Kainat ilahi təkdi deyirdi.
Onu ilahi tək sevən hər kəsə

Sevgidən yaralı könül əyirdi.

Gerçəkdən gerçəyə oldu pənahım
Ulu Məhəmmədi sən yaxşı tanı.
Bil, yoxdu Allahdan başqa Allahım,
Deyərək fəth etdi bütün dünyanı.

Olsam da bu azman dünyaya talib,
Yenə ərzi – təzim çatar köməyə.
Bu zordan o zaman çıxarsan qalib, -
Deyərsən yardım et əfv diləməyə.

Fikir ver sadəcə o qadınlara
Sardı Süleymanın zəhnini necə.
O qadınlar hara, o bütlər hara
Sapıb öz yolundan döndülər heçə.

Isis' Horn, Anubis' Rachen
Boten sie dem Judenstolze,
Mir willst du zum Gotte machen
Solch ein Jammerbild am Holze!

Und ich will nicht besser scheinen,
Als es sich mit mir eräugnet,
Salomo schwur den seinen,
Meinen Gott hab´ ich verleugnet.

Lass die Renegatenbürde
Mich in diesem Kuss verschmerzen:
Denn ein Vitzliputzli würde
Talisman an deinem Herzen.

İsisin buynuzu, Anubisin* ağzı,
Çox ötüb yəhudi məğrurluğunu.
Sən ey qatil, olub Allaha asi
Yonmaq istəyərdin odundan onu.

---

* Misir tanrısı

Olduğumdan üstün olmayım gərək,
Qovum gözümdəki tərəddüdləri.
Süleyman söylədi tövbə edərək
“Ya Rəbbim, rədd etdim bütün bütləri”

Baxma, Bezm-Elestdə^{**} verilən əhdə,
Nə fayda əhdinə dönüklərindən.

Bu Viçli- Puçlu^{***} rəmzi olsaydı bəlkə,-
Təsəlli tapardım öpüşdükcə mən...

VORSCHMACK

Der echte Moslem spricht vom Paradiese,
Als wenn er selbst allda gewesen wäre,

** Xeyir-dua məkanı

*** Savaş tanrısı

Er glaubt dem Koran, wie es der
verhiesse,
Hierauf begründet sich die reine Lehre.

Doch der Prophet, Verfasser jenes
Buches,
Weiss unsre Mängel droben auszuwitern,
Und sieht, dass trotz dem Donner seines
Fluches
Die Zweifel oft den Glauben uns
verbittern.

Deshalb entsendet er den ewigen Räumen
Ein Jugendmuster, alles zu verjüngen;
Sie schwebt heran und fesselt ohne
Säumen
Um meinen Hals die allerliebsten
Schlingen.

İLK LƏZZƏT

Cənnəti vəsf edər əsl müsəlman,
Elə bil oranı görüb gəlibdir.

Əlində islamın təməli Quran,-
Hər sözü könlünə hörüb gəlibdir.

Quran müəllifi ulu Peyğəmbər,
Bizdən yaxşı bilir günahımızı.
İman gətirməyən lənətə gələr
Göylər guruldayar hər ahımızı.

Təzə nəfəs verər iman əhlinə,
Yollar həmişəlik əbədiyyətə.
O Huri Mələk də uçacaq yenə
Boynuma sarılıb səslər cənnətə.

Auf meinem Schoss, an meinem Herzen
halt´ ich
Das Himmelswesen, mag nichts weiter
wissen;

Und glaube nun ans Paradies gewaltig,
Denn ewig möchte' ich sie so treulich
küssen.

Hurini qəlbimdə daşıyıram mən,
Bundan xəbər tutmaz səmavi varlıq.
Cənnətə inamım artdıqca həməən,
Yetişər əbədi bir bəxtiyarlıq.

WANDERERS GEMÜTSRUHE

Übers Niederträchtige
Niemand sich beklage;
Denn es ist das Mächtige,

Was man dir auch sage.

In dem Schlechten waltet es
Sich zu Hochgewinne,
Und mit Rechtem schaltet es
Ganz nach seinem Sinne.

Wandrer! – Gegen solche Not
Wolltest du dich sträuben?
Wirbelwind und trocknen Kot,
Lass sie drehn und stäuben.

Wer wird von der Welt verlangen,
Was sie selbst vermisst und träumet,
Rückwärts oder seitwärts blickend
Stets den Tag des Tags versäumet?

Ihr Bemühn, ihr guter Wille
Hinkt nur nach dem raschen Leben,
YOLÇUNUN MƏTANƏTİ

Bax ərzi bürüyən alçaqlığa sən,
Necə yaxılmasın baxıb gözlərin.
Səni də istila eyləyən gücdən,

Bir qurtar yaxanı varsa hünərin.

Böhranı içində kəsif əxlaqın,
Kim ki saflığını qoruya bilir
Ədalət var ikən şər gəlməz yaxın
Faydalı qisməti üzünə gülür.

Hər şeyin kökünü qurudan əzab
Hər yeri qatarkən toza, dumana.
Məlunlar uydurub bağlasa kitab
Ey yolçu! Səbr eylə, düşmə gümana.

Dünyanı yaşamaq istəyən, onun
Duyub yoxluğunu xəyala dalar.
Baxar sola, sağa, görünməz sonu,
Gedər, gedə bilməz, yollarda qalar.

Çəkdiyın zəhmətin, gözəl niyyətin,
Su tək ötən ömrə baxıb ah çəkməz.
Und was du vor Jahren brauchtest,
Möchte sie dir heute geben.

Sich selbst zu loben, ist ein Fehler,

Doch jeder tut´s, der etwas Gutes tut;
Und ist er dann in Worten kein Verhehler,
Das Gute bleibt doch immer gut.

Lasst doch, ihr Narren, doch die Freunde
Dem Weisen, der sich weise hält,
Dass er, ein Narr wie ihr, vergeude
Den abgeschmackten Dank der Welt.

Glaubst du denn: von Mund zu Ohr
Sei ein redlicher Gewinn?
Überlieferung, o du Tor,
Ist auch wohl ein Hirngespinnst!

Nun geht erst das Urteil an
Dich vermag aus Glaubensketten
Der Verstand allein zu retten,
Dem du schon Verzicht getan.
Und wer franzet oder britet,
Üstəlik nəydisə məhrumiyyəti
Təzədən özünə qaytarmaq istər.

Özündən razılar heç nəyə yetməz,

Bitməz o məkrli əməlindəki.
Yaxşı iş görən kəs yamanlıq etməz,
Yaxşılıq qalacaq yaxşılıq təki.

Dəlilik etməyin ey divanələr,
Buraxın bu zövqü, bu əyləncəni.
O kəs ki, özünü alim zənn elər,
Hərzə sözləriylə bezdilər səni.

Hər ağızdan çıxan sözə inanma,
İnanma hər sözün doğruluğuna.
Bu bir rəvayətdi, bir mifdi, amma
Xam xəyal doğurur əvvəldən sona.

Olsan da əvvəldən onun lehinə
Öncə önəmlidi müraciəti.
Önündə farağat durarsan, yenə
İstifadə etməz ağılnca, qəti...
İstər ya fransız, ingilis olsun,
Italienert oder teutschet,
Einer will nur wie der andre,
Was die Eigenliebe heischet.

Denn es ist kein Anerkennen,
Weder vieler noch des Einen,
Wenn es nicht am Tage fördert,
Wo man selbst was möchte scheinen.

Morgen habe denn das Rechte
Seine Freunde wohlgesinnet,
Wenn nur heute noch das Schlechte
Vollen Platz und Gunst gewinnet.

Wer nicht von dreitausend Jahren
Sich weiss Rechenschaft zu geben,
Bleib im Dunkeln unerfahren,
Mag von Tag zu Tage leben.

İstər ya ola alman, italiyalı.
İstəməz umduğu nəsnə pis olsun,
İzzəti nəfsinə yaxşı olmalı.

Bu yolda hər işə sinə gərsələr,
Dirəniş hədərdi, tənzim hədərdi.
Bu gün kişilərə fürsət versələr
Özünü harada isbat edərdi.

Mövqeyi, məramı itənlər bu gün
Heç nədən nəyəsə olubsa nail.
Bu hüsnü- niyyətə sahiblik üçün
Dostlara yetişib olacaq qail.

Üç min illik dövrün hesabatını,
Özünə verməyi bacarmayanlar,
Puç edər günbəgün öz həyatını
Zülmət və cəhalət içində qalar.

BEINAME

Dichter

Mohammed Schemseddin, sage,
Warum hat dein Volk, das hehre,

Hafis dich genannt?

Hafis

Ich ehre,

Ich erwidre deine Frage.

Weil in glücklichem Gedächtnis
Des Korans geweiht Vermächtnis
Unverändert ich verwahre,
Und damit so fromm gebare,
Dass gemeinen Tages Schlechtnis
Weder mich noch die berührt,
Die Prophetenwort und Samen
Schätzen, wie es sich gebühret; -
Darum gab man mir den Namen.

LƏQƏB

Şair:

Məhəmməd Şəmsəddin, de nədən sənə
Hafiz ləqəbini verdi millətin?

Hafiz:

Eşit, qoy cavabım təltifin olsun,
Dərin bir sirri var bu hekayətin.
Oxuyub müqəddəs Qurani-Kərimi,
Vəqf etdim baş hərfdən son hərfə kimi.
Uymadım sərvətə, mala, yox dedim.
Nəqş oldu beynimə Kəlami-Qədim.
Bilmədim zamanın əzabı nədi,
Fitnəsi, fəsadı mənə dəymədi,
Ruh alıb Peyğəmbər hədislərindən
Hafiz ləqəbini daşıyıram mən.

AN HAFIS

Was alle wollen, weisst du schon
Und hast es wohl verstanden:
Denn Sehnsucht hält, von Staub zu Thron,

Ortada bu qədər izzət varsa,
Kim qalxıb yerindən kəc baxar ona.
Dərd çoxdu, birinin boynu qırılsa,
O an bir başqası çıxar qarşına.

Ahəstə-ahəstə sallanan o sərv,
O sirli gözləri çəkər özünə.
Ustadın önündə titrəyib əsər
Üzürlü cürəti dillənər yenə.

Dolanar kökləri sərv ağacından,
Tellənər torpağın nəvazişiyə.
Dağı təpə-təpə salamlar duman

Das alles drängt uns ahndevoll,
Wo Lock' an Locke kräuselt,
In brauner Fülle ringelnd schwoll,
So dann im Winde säuselt.

Nun öffnet sich die Stirne klar,
Dein Herz damit zu glätten,
Vernimmst ein Lied so froh und wahr,
Den Geist darin zu betten.

Und wenn die Lippen sich dabei
Aufs niedlichste bewegen,
Sie machen dich auf einmal frei,
In Fesseln dich zu legen.

Der Atem will nicht mehr zurück,
Die Seel' zur Seele fliehend.
Gerüche winden sich durchs Glück,
Unsichtbar wolkig ziehend.

Doch wenn es allgewaltig brennt,
Dann greifst du nach der Schale:

Ötər Şərqə məxsus sevgi işiylə.

Məhlə dalğaları qəhvəyi saçlar,
Yel əsir düşüncə bazarımızda.
Məni nə eşidən, nə də duyan var

Dərdləşim təkliklə öz aramızda.

Sənin də üzün ağ, alnın açıqdı,
Bu halın ruhumu fərəhləndirər.
Könlümü haçan ki, dərd-sər sıxdı,
Nəşəli bir şeir, söz dilləndirir.

O süst dodaqlarda sevinclə ötən
Fikir ver hər sözə, hər bir kəlməyə.
Çırpınır qırılmaz zəncirlərindən
Səni birdəfəlik azad etməyə...

Elə ki, qovuşar könül könülə,
Rayihə yayılar bu səadətdən.
Bir də çətin düşər o dəmlər ələ
Aradan ötüşər tez-tez duman, çən.

Der Schenke läuft, der Schenke kömmt
Zum erst- und zweiten Male.

Sein Auge blitzt, sein Herz erlebt,
Er hofft auf deine Lehren,

Dich, wenn der Wein den Geist erhebt,
Im höchsten Sinn zu hören.

Im öffnet sich der Welten Raum,
Im Innern Heil und Orden,
Es schwillt die Brust, es bräunt der
Flaum,
Es ist ein Jüngling werden.

Und wenn dir kein Geheimnis blieb,
Was Herz und Welt enthalte,
Dem Denker winkst du treu und lieb,
Dass sich der Sinn entfalte.

Auch dass vom Throne Fürstenhort
Sich nicht für uns verliere,
Gibst du dem Schach ein Gutes Wort
Und gibst es dem Vezire.

İçində alışıb qovrulan zaman
Baxarsan kükrəyib coşan sahiyə.
Əlini badəyə uzatdığı an
Dolanar dövrəni söz deyə-deyə.

Çırpınar ürəyi, parlar gözləri,
Bəlli ki, hər sözdən bir hikmət umar.
Coşdurar ruhunu şərəbın pəri,
Unutma sənə də qulaq asan var.

Əngin bir aləmin pərdəsi sınar,
Boylanar yer-yerdən köksü nəhənglər.
Bir nizam çəkilər iç dünyasına
Hər qoca çevrilib bir gəncə dönər.

Qəlbin və dünyanın sirləri ulu,
Odur bu aləmi yerbəyer edən.
Bir bax, hardan keçir tərəqqi yolu
Sevgidən, sevgidən, bir də sevgidən.

Das alles kennst und singst du heut
Und singst es morgen eben:
So trägt uns freundlich dein Geleit
Durchs raue, milde Leben.

Amma sən kamil ol, belədi həyat,
Dünyanın sərvəti bitməyib nədən.
Şah ilə vəzirə bir sözlə anlat,

Altun xərcclənməmiş o xəzinədən...

Nəğmə söyləyərsən, həmin nəğməni,
Sabah da eyni cür söyləyəcəksən.
Cahillər içindən çıxarıb səni,
Həyata qaytaran dostlara əhsən...

R. M. RILKE

VERBLÜHST DU SCHON?

Du verblühst schon, holde Rose,
weckt dich nicht der Sonne Strahl?
O, du liebe, kleine, lose –
O, erblühe noch einmal!

Einmal öffne noch die Hülle,
sieh, ich will bescheiden sein –
einmal lass mich noch der Fülle
deines Glanzes voll erfreun!

Willst das Köpfchen nicht mehr heben? –
Senkst die Blätter welk und fahl? –
Ach! es wird ja Lenz im Leben
nur ein einzig, einzig Mal!.....

GABIL
KEINE LIEBE

Dich immer zu sehen,
    dran bin ich gewohnt,
Gewohnheit ist keine Liebe!
Dich zu sehen
    danach hab´ ich geseht,
Sehnsucht ist keine Liebe!
Dir habe ich Achtung und Ehre gezollt,
Ehre ist aber keine Liebe!
Wenn jener Zärtlichkeit in deinen Augen
Wurde ich entzückt,
Entzücken ist keine Liebe!
Ich beschwöre dich
Dich lieben kann ich nicht
Wo ist denn jene Kraft,
Wodurch ich meine Jugend
    die sich der Liebe
Tapfer hingab,
Um dir zum Opfer zu bringen
Wiedergewinne?!
Wiedergewinne.....

ALEKSANDR MİLLER ABİDƏ

Yadigardır bu abidə,
Döyüslərdən bir yadigar.
Burda yatan qəhrəmanlar
Qələbənin nəşəsini,
Çox heyif ki, dadmadılar.

Burda adlar köçüb daşa,
İgidlik qəlbə, yaddaşa.
Övladların ürəyində
Doğmalar çətin yadlaşa.

Burda gündüz məşəl yanar,
Gecələrsə ay boylanar.
Abidənin keşiyində
Ağcaqayınlar dayanar.

Bu daşlara dəyib sınar
Coşan tufan, əsən külək.
Bu daşlara yağış yağar,
Hər yaz yağar, hər qış yağar
Anaların gözyaşıtk.

R.PFLUG
HEÇ KİM, HEÇ NƏ UNUDULMUR

Üfüqdə duman, çən görünür yenə,
Duman dalğalanır, sürünür yenə.
Durmuşuq məşəlin önündə laltək,
Qüssədən az qalır partlasın ürək.

Nəğmə var alovun od nəfəsində,
Həlak olanlara şöhrət əbədi!
Ehtiram duyulur titrəməsində -
Qurban gedənlərə hörmət əbədi!

Elin kədər itək kədər olarmı?
Elin kədərinin ölçüsü varmı?
Bu andın səsindən susur çöl, bayır:
Heç kəs, heç nə, heç vaxt unudulmayı.

ƏSGƏR MƏZARI

Qurtarıb o ölüm nidalı illər,
Qurtarıb o qanlı-qadalı illər.
Bir səhvin “bəhrəsi” bir dünya kədər,
Gedənlər qayıdıb çoxdan geriyə,
Sən niyə dönmədin, ay əsgər, niyə?

Eşit, bil, ruhunu şad etmək üçün,
Dərdini torpağa gömülmək üçün:
Dodağı nəğməli qızlar, gəlinlər
Ziyarət etməyə səni, gəlirlər.

Susub döyüşlərin o sərsəm səsi,
İndi Avropanın gəlir nəfəsi.
Gedənlər qayıdıb, bəs hardasan sən?
Berlin çöllərində məzardasan sən!

Mündəricat

Ön söz _____

Henrix Heyne.

Neuer Frühling _____

Bahar təranələri _____

Es kommt der Lenz _____

Bu yazın gəlişi _____

Die Heimführung _____

Yurda qayıdış _____

Ich wandelte unter den Bäumen _____

Tək-tənha dolaşdım ağaclıqları _____

Der Traurige _____

Halı pərişan _____

An den schönsten Sommertagen _____

Yay günlərində _____

Am Teetisch _____

Çay süfrəsində _____

Wie du knurrst _____

Sənin sözlərinə _____

Y.V.Qöte

Wanderers Nachtlied _____

Səyyahın gecə nəğməsi _____

Neue Liebe, neues Leben _____

Təzə məhəbbət, təzə ömür _____
Der Adler und die Taube _____
Qartal və göyərçin _____
“Qərb-Şərq divanı”ndan nümunələr _____
An Sulejka _____
Züleyxaya _____
Lesebuch _____
Qiraət kitabı _____
Die Augen, die mir blicken _____
Mənə baxan gözlər _____
Einladung _____
Dəvət _____
Süßes Kind _____
Ey şirin cocuğum _____
Vorsmack _____
İlk ləzzət _____
Wanderers Gemütsruhe _____
Yolçunun mətanəti _____
Beiname _____
Ləqəb _____
An Hafis _____
Hafizə _____
R. M. Rilke. Verblühst du schon? _____

Sən artıq solmusan? _____

Qabil. Məhəbbət deyil _____

Keine Liebe _____

Aleksandr Miller. Abidə _____

R. Pfluq. Heç kim, heç nə unudulmur _____

Əsgər məzarı _____